

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mäntysaari, Mikko

Title: Juutalainen Jeesus

Year: 2013

Version: Published version

Copyright: © 2013 Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Mäntysaari, M. (2013). Juutalainen Jeesus. Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 21(3), 283-285.

selle luottamukselle perustuva dialoginen toimintatapa on keskeinen edellytys sille, että tiimityön laatu vakioituu hyvälle tasolle. Se ei kuitenkaan liene mahdollista, jos tiimin jäsenet vaihtuvat tiuhaan, kuten on laita esimerkiksi suomalaisessa lastensuojelussa. Näiden artikkelien valossa toinen mielenkiintoinen asia on tutkimuksen ja tutkijan paikka käytäntöjen kehittämässä. Palvelukäytäntöjen kehittämiseen orientoituneet tutkijat ja esimerkiksi kirjallisuuskatsaukseksi koottu tutkimustieto ovat tärkeitä edellytyksiä sille, että praktikot saavat riittävästi etäisyyttä organisaation toimintatapoihin ja uutta näkökulmaa ajattelulle. Artikkelit legitimoivat napakasti käytäntötutkimuksen oikeutuksen.

Erja Sauraman ja Ilse Julkusen päättösartikkeli summaa kirjan keskustelua pääkaupunkiseudun näkökulmasta. He eivät ole eri mieltä tanskalaisten kanssa, mutta havaitsen joitakin painotuseroja. Edelliset esittelevät käytäntötutkimusta, jota johtaa tutkija, kun taas jälkimmäiset painottavat käytännön toimijoita tiedontuotannon avainhenkilöinä. Kirjoittajien mielestä näiden toimijatahojen suhteen tulee olla toistensa osaamista kunnioittavaa, tasa-arvoista ja dialogista, mikä ei estä että tutkija kantaa tietyssä prosessin vaiheissa, esimerkiksi tutkimusmenetelmiä valittaessa, vahvempaa vastuuta ja praktikot puolestaan niissä asioissa, joiden eksperttejä he ovat. Kirjoittajat eivät tahdo määritellä käytäntötutkimusta, vaan pitävät sitä uutena tiedontuotannon prototyypinä (Mode3), joka hyödyntää vahvasti abduktiivisia päättelyketjuja. Johtopäätös on mielestäni perusteltu: sosiaalityön tutkimus on arvo- ja kontekstisidonnaisuutensa vuoksi kovin erilaista

kuin teknologian tutkimus, jota Gibbons joukkoineen harrastaa.

Pohjoismainen sosiaalityön käytäntötutkimus on dynaamisessa ja kokeilevassa vaiheessa. Kirja kuvaa sen nykytilan ja peruskysymykset, paikantaa näyttöperustaisen sosiaalityön ja käytäntötutkimuksen suhteen sekä osoittaa suuntaa sille, miten voimme tehdä yhteiskunnallisesti vaikuttavaa sosiaalityön tutkimusta.

JUUTALAINEN JEESUS

Mikko Mäntysaari: YTT, professori, Jyväskylän yliopisto

Heller, Ágnes: Die Auferstehung des jüdischen Jesus. Aus dem Ungarischen von Christina Kunze. Philo, Berlin/Wien. 2002, 118 s.

Unkarilainen toisinajattelija, filosofi ja feministi Ágnes Heller (s. 1929) oli nk. Budapestin koulukunnan ehkä tunnetuin edustaja lännessä. Toisten Budapestin koulun toisinajattelijoiden tavoin Heller vietti kymmeniä vuosia maanpakolaisena (mm. Melbournesa ja New Yorkissa). Nykyään Heller asuu Budapestissa, mutta on jatkanut toisinajattelijana myös uudessa postsosialistisessa Unkarissa; hän on osallistunut poliittiseen keskusteluun, ja monen muun unkarilaisen tutkijan tavoin syyttänyt oikeistolaista Fidesz-puolueen hallitusta ja sen pääministeri Viktor Orbania epädemokraattisista otteista. Heller on joutunut hallitsevan puolueen tukijoiden kritiikin kohteeksi. Taannoin häntä vastaan oli vireillä myös oikeusjuttu, joka kuitenkin raukesi. Unkarin poliit-

tiset heilahdukset ovat johtaneet Hellerin ja joidenkin toisten liberaalia vasemmistoa tukeneiden kohdalla tilanteisiin, joita he itse pitävät vähintäänkin poliittisena painostuksena. Heller on ollut julkisuudessa sitä mieltä, että häneen ja toisiin vasemmistolaisiin ja liberaaleihin tutkijoihin kohdistuvat syytökset mm. tutkimusvarojen väärinkäytöstä ovat olleet luonteeltaan (myös) antisemitistisiä.

Hellerin läpimurto eurooppalaiseen intellektuaaliseen kenttään tapahtui vuonna 1984, kun Hellerin "Everyday Life" julkaistiin englanniksi. Ágnes Hellerin arkielämän filosofia kiinnosti 1980-luvulla monia suomalaisiakin tutkijoita. Tapani Hietaniemi käänsi Uudistuva Ihmiskunta-lehteen Hellerin esseen tarpeiden yhteiskunnallisesta diktatuurista. Käänsin Hellerin laajan ihmistieteiden hermeneutiikkaa käsitelleen esseen vuonna 1995. Näitä kahta esseetä lukuun ottamatta Helleriä ei tietääkseni ole julkaistu suomeksi. Itselleni essee tarpeista oli ovi Hellerin laajaan tuotantoon, ja hänestä tuli väitöskirjatutkimukseni keskeinen teoreetikko.

Heller vieraili Jyväskylän yliopistossa vuonna 2004. Silloin hän kertoi olevansa kiinnostunut juutalaisuudesta, ja tähän kiinnostukseen perustuu hänen kirjansa juutalaisen Jeesuksen ylösnousemukselta. Radikaali filosofi, kriittinen ateistinen marxisti, postmoderni teoreetikko kirjoittaa ainakin alkuosaltaan aika konventionaalisen kirjan Jeesuksesta – mistä on kyse?

Historiallisen Jeesuksen juutalaisuudesta on ilmestynyt viime vuosikymmeninä runsaasti kirjallisuutta. Hellerin Jeesus-kirja ei välttämättä sisällä paljoa uutta Jeesuksen elämästä kertovaan kirjallisuuteen, mutta tämän pienen kirjan tekee

kiinnostavaksi Jeesuksen juutalaisuuden poliittissävyinen pohdinta. Kirjan keskeinen viesti on, että Jeesuksen elämä, teot ja opetukset on mitä suurimmassa määrin syytä ottaa nykyäänkin vakavasti tarkastelun kohteeksi, myös muiden kuin teologien toimesta, eikä tähän tarvita muuta syytä kuin se, että uskontojen merkitys ei nyky maailmassa ole suinkaan poistunut tai edes vähentynyt. Kristittyjen, muslimien ja juutalaisten kulttuurikonflikti on tärkeä osa nykylukemamme, ja kuvaan on tulossa mukaan Japanin, Etelä-Korean ja Kiinan kaltaisten aasialaisten kulttuurien tulkinta uskonnoista.

Hellerin mukaan Jeesus ei ollut uskonoltaan kristitty vaan juutalainen, vieläpä oikeauskoinen juutalainen. Hänen opetuksessaan oli samoja elementtejä kuin samaan aikaan vaikuttaneilla poliittisilla ja uskonnollisilla liikkeillä, kuten seeloteilla ja fariseuksilla. Myös yhteyksiä Qumranin kirjakääröjen ja Jeesuksen oppien välillä voidaan havaita. Kristilliset kirkot ovat vuosisatojen ajan vältelleet kysymystä Jeesuksen juutalaisuudesta. Natsit jopa koettivat väittää, että Jeesus oli "arjalainen". Heller väittää, että kristilliset kirkot jättävät edelleen pohtimatta historiallisen Jeesuksen juutalaisuuden merkityksen.

Roomalaiset kukistivat Jerusalemin ja tuhosivat juutalaisten tempppelin vuonna 70. Samalla tuhoutuivat monet juutalaiset uskonnolliset liikkeet kuten fariseukset ja saddukeukset. Hellerin mukaan Jerusalemin tuhoutuminen synnytti sekä normatiivisen juutalaisuuden että kristillisyyden uskontoina. Molempien syntyvien uskontojen kannalta juutalaisen Jeesuksen unohtaminen oli tärkeää. Juutalaisten kannalta Jeesus ja hänen

kannattajansa olivat harhaoppisia, taikureita ja Eesaun lapsia. Tooratulkinnan mukaan Jeesus opetuslapsineen kivitettiin kuoli-aaksi. Kristittyjen suhde Jeesuksen juutalaisuuteen oli ristiriitaisempi: juutalaisen raamatun eli Vanhan testamentin piti osoittaa ennalta Jeesuksen syntymä ja perustella kristinuskon synty uutena liittona Jumalan kanssa. Vanhaa testamenttia ryhdyttiin lukemaan allegorisesti, toisaalta kertomuksena juutalaisten virheitä ja vioista, toisaalta ennustuksina Jeesuksen tulemisesta maailmaan. Jaakob ja Aabel edustivat kristittyjä, Eesau ja Kain juutalaisia.

Hellerin mukaan Jeesuksen juutalaisuuden myöntäminen ja muistaminen ovat avain aitoon ekumeenisuuteen, paitsi kristillisten kirkkojen kesken, myös juutalaisuuden ja kristillisyyden välillä. Myös uskonnot muuttuvat ja kehittyvät, vaikka ehkä hitaammin kuin muut opit ja maailman käsittämisen tavat. Jeesuksen juutalaisuuden myöntäminen voisi toimia avaimena suvaitsevampaan, kaikkien uskontojen yhteisiä piirteitä ymmärtävään suuntaan kaikissa kolmessa suuressa monoteistisessä uskonnossa. Kristityt, muslimit ja juutalaiset ovat saman suuren haasteen edessä. Uskonnot ovat menettäneet johtoasemansa moderneissa kulttuureissa. Niiden pitää sopeutua uuteen rooliinsa, "detotalisoitua", kuten Heller sanoo. Samalla uutta roolia hakevien uskontojen vastustajaksi nousee tieteen sijasta ne uskonnolliset ja ideologiset suuntaukset, jotka edelleenkin pyrkivät totalitarismiin.

Hellerin isä kuoli Auschwitzissa ja hän itse äitinsä kanssa selvisi hädin tuskin Budapestin juutalaisten joukkotuhosta 1944–1945. Siksi oli kiinnostavaa lukea Hellerin pohdintaa juutalaisuudesta liikkeenä kahden kaupungin, Auschwitzin

ja Jerusalemin välissä. Kumpikaan ei ole juutalaiselle pelkkiä paikannimiä vaan vahvoja symboleja. Kun aiemmin sionistisen liikkeen alkuvaiheissa tapaamiset päätettiin toteuttaa Jerusalemissa, on toisen maailmansodan jälkeen noussut esiin Auschwitz metaforisena paikannimenä. Juutalaisuuden on haettava paikkaansa näiden kahden kaupungin välistä. "Ensi vuonna Auschwitzissa" kuulostaa toki karnealalta. Eri puolilla Eurooppaa viime vuosina lisääntynyt antisemitismi tekee metaforasta ajankohittaisen. Antisemitismistä on tulossa myös Unkarissa merkittävä poliittinen voima.

Teoksen päättää totuutta koskeva essee. Heller on postmodernismistaan huolimatta aina kritisoinut relativismia, ja myös nyt hän tekee kantansa selväksi: totuuden relatiivisuutta julistavat filosofiat ovat primitiivisiä. Filosofinen totuus paljastuu meille. Sitä ei voi falsifioida kuten tieteellisiä totuuksia voidaan. Tieteellisiä totuuksia ei silti tule pitää suhteellisina vaan fragmentaarisina, vain osatotuuksina. Monen muun ajattelijan tavoin Heller kannattaa perspektivismiä. Hän perustelee kantaansa viittaamalla Kantin "Arvostelukyvyn kritiikkiin" ja Kierkegaardin henkilökohtaiseen totuuskäsitykseen. Totuus on henkilökohtaista, ja minun on eletävä tavalla joka koskee koko eksistenssiäni, oman totuuteni mukaisesti. Perspektivismistä ei seuraa, että se mikä minulle on totta, olisi välttämättä sinulle epätotta, vaan että samaa ongelmia tarkastelevat ihmiset saattavat katsoa sitä omasta näkökulmastaan ja päätyä siksi eri tulokseen. Hellerin mukaan tämän kaltainen perspektivismi ei ole uskonnollekaan outoa, ja sen tunnustaminen voisi mahdollistaa suurten uskontojen välisen aidon vuoropuhelun.